

„Příroda“ a nepředmětnost

Hegel postavil docela „metafyzicky“ proti sobě „ideu“ a „přírodu“ (Natur): příroda je „jinobytí“ (Anderssein) ideje, totiž její „zvnějšnění“. Příroda je tak redukována na vnějšek, vnějšnost, předmětnost. To je však chyba: příroda má jak svou vnějšnost, svůj vnějšek, rovněž své „nitro“, svou vnitřní stránku. Platí to ovšem nikoliv o „přírodě“ jako nějakém samostatném jsoucnu, nýbrž o přírodních (přirozených) jevech. To, o čem se tradičně mluví jako o „přírodě“, není žádné jsoucno (tj. ani pravé, ani nepravé), ale je to pouhý produkt abstrakce, tedy pojem „intencionálního předmětu“, který je poněkud problematickou konstrukcí. Tato konstrukce je problematická prostě už proto, že nevznikla cíleně, záměrně, ale její dnešní podoba je značně neurčitá, nemá ostré kontury, není náležitě pojmově vymezená a při každém použití vede k novým a novým potížím a rozporům. Aby „příroda“ mohla být „pravým jsoucnem“, k tomu by musela být vnitřně sjednocena, tedy integrována v „celek“. Do té míry měl Hegel pravdu, když proti „duchu“ postavil „přírodu“ jako sobě samému odcizeného ducha. V čem spočívá ta „odcizenost“? Jenom v onom zvnějšnění, zpředmětnění; to však zároveň znamená: v uskutečnění ve světě. Tak jsou zaměněny a pomíchány dvě různé věci: uskutečnění a odcizení. Odcizenost můžeme spatřovat jen ve vadném, nepravém zvnějšnění, uskutečnění. „Idea“ (přijmeme-li Hegerovy termíny) není žádné jsoucno, ani niterné jsoucno (niternost resp. nepředmětnost je třeba chápat docela jinak, nikoli „objektivně“ – žádný „objektivní idealismus“ !); není také žádným předmětným návodem k uskutečnění, ale naopak výzvou k uskutečnění, přičemž zůstává normou a kritériem každého takového uskutečnění. „Norma“ však nesmí být chápána jako nějaký „ideální vzor“, jako projekt, plán, jakýsi nákres toho, co má být podle tohoto nákresu zhotoveno. Ta norma totiž není ničím pevným, fixovaným, ale zůstává vždy znovu výzvou – jednak k opravě, nápravě toho, co už bylo uskutečněno, jednak k postupu dál, kupředu, k uskutečnění toho, čím je to dosavadní uskutečnění překračováno, co se zaměřuje dál a výš (a to by právě nebylo možné, kdyby ona „norma“ byla jen určitým a tedy omezeným návodem na uskutečnění něčeho, co by „v ideji“ bylo rozhodnuto už předem, co by bylo „dáno“ jako „pravzor“.

(Písek, 060824-3.)